

Değişim İçin Oyna Moderatörler İçin İpuçları

Şiddetsizlik Merkezi

Mart 2023

[all together
hep beraber •
alle zusammen

[değişim için •
oyna

İçindekiler

1 Genel İpuçları

2 Birlikte Tartışma ve Karar Alma

3 Çatışma Yönlendirme

Merhabalar,

Değişim İçin Oyna Kutu Oyunu kapsamında oyunda moderatörlük görevini üstlenecek kişilere yönelik kısa bir not hazırladık. Bu metinde moderatörlüğe dair genel ipuçları, grupta karar alma süreçlerine dair dikkat edilecek noktalar ve oluşabilecek çatışmalara dair önerilen tutum ve tavırlara odaklandık.

3-4 Aralık 2023'te İstanbul'da Anadolu Kültür'ün Şiddetsizlik Merkezi uzmanları ile birlikte yürüttüğü "Değişim İçin Oyna Uygulayıcı Eğitimi" sırasında katılımcı kurumlardan gelen temsilcilerle yaptığımız verimli atölye çalışması, uygulama ve tartışmalarbu notları hazırlamakta bizler için zenginleştirici ve yönlendirici oldu. Katkı sunan herkese çok teşekkür ederiz.

GENEL İPUÇLARI

- ❖ Daha önceki deneyimlerinizde belirli gruplarla ve temalarda moderatörlük yapmış olabilirsiniz. Eğer moderatörlük ve kolaylaştırıcılık alanında uzun zamana yayılan bir deneyime sahipseniz alışkın olduğunuz yöntem ve tutumların dışına çıkmakta zorlanabileceğinizi fark edin. Bunun için oyunun moderatörlüğü ile önceki deneyimleriniz arasında nasıl farklar olduğunu tespit etmek sizi güçlendirebilir. Bu farklılıklar, değerler ve varsayımlarla ilgili olabileceği gibi yöntem ve ihtiyaçlarla ilgili de olabilir. Bunları fark etmek Değişim İçin Oyna Moderatörü olarak yaşayacağınız deneyim için önemli bir ilk adım olabilir.
- ❖ Kolaylaştırıcılık deneyimi sınırlı olan veya hiç olmayan kişiler ise grup dinamiğinin ne derece parçası olmaları gerektiği konusunda kararsızlık yaşayabilir. Bu kararsızlık kimi zaman moderatörlük sorumluluklarını unutmaya kimi zaman da gruptan tümüyle soyutlanmaya sebep olabilir. Deneyimli kolaylaştırıcılar için de önemli bir zorluk olan bu konuda, moderatör olmanın duygularınızı saklamak anlamına gelmediğini ve moderatörlüğün hiyerarşik olarak sizi üstte tutan bir pozisyon olmadığını hatırlamak önemli. Grupta yapılan bir şakaya gülmek istediğinizde kendinizi tutmayın.
- ❖ Grup tartışmaları sırasında, bireylerin konuyu konuşurkenki beden dili, oyunun moderatörü olarak size dönük olabilir. Böyle bir durumu fark ettiğinizde eğer birden fazla kişide bunu gözlemlediyseniz sözlü olarak bir yönlendirme yapabilirsiniz. Grup tartışmalarında, argümanlarını moderatörle değil birlikte oynadıkları grupla tartışmalarının önemli olacağını belirtin. Tartışmalarda göz temasını grup arkadaşlarıyla kurarak ve onlara yönelerek konuşmalarının değerli olduğunu hatırlatın.
- ❖ Oyunun, o anda o grup için oynanma amacını netleştirin veya daha önceden belirlenmiş bir amaç var ise, bunu gruba hatırlatın.

Değişim İçin Oyna Kutu Oyunu'nu oynama sebeplerimiz farklı olabilir. Örneğin, grup içi karar alma yöntemlerimiz üzerine konuşmayı hedefliyor olabiliriz, grup dinamiğini artırmayı amaçlıyor olabiliriz, ayrımcılık konusunda farkındalığımızı geliştirmek istiyor olabiliriz, güç kavramı ve güç ilişkileri üzerine düşünmeyi amaçlıyor olabiliriz, farklı düşünüş ve değerleri ifade edebilmeyi ve bu konuda yapıcı tartışmalar kurmayı hedefliyor olabiliriz, birlikte iş yaptığımız gönüllü ve çalışanların tartışma ve ortak hedeflerle harekete geçme kapasitelerini geliştirmeyi hedefliyor olabiliriz... Bu noktada, oyunu hangi amaçla oynadığınızın netleştirilmesi ve gerekli noktalarda bunun gruba hatırlatılması önemli olacaktır.

- ❖ Oyunun oynanma amacı her ne olursa olsun, Değişim İçin Oyna Kutu Oyunu temelde önyargıları, ayrımcılıkları/ayrıcalıkları ve eşitsizlikleri konu edinen tartışmaları farklı fikirlerin yan yana

olduğu, çoksesliliğin korunduğu, eşitlikçi ve aktif bir ortamda gerçekleştirmeyi hedefliyor. Bu bağlamda, oyun başlarken tüm grup tarafından ortaklaşılan ilkeler belirlenmeli ve bir grup anlaşması yapılmalı. Grup anlaşması hem moderatör hem de oyuncular için sürecin rahat ve verimli geçmesine katkı sunacaktır. Grup anlaşmasına ihtiyaç duymadığını düşünen kişiler veya gruplar olabilir. Ancak, siz moderatör olarak oyunun, yapısı ve sunduğu grup dinamiği itibarıyla grup sözleşmesini gerekli kıldığını tekrar edin, oyuncuları mutlaka grup sözleşmesi yapmaya davet edin yahut halihazırda bir grup anlaşması vardıysa, hep birlikte onun üzerinden geçin.

- Oyun esnasında üstleneceğiniz görev ve sorumluluklarınızı, yani moderatörün rolünü açık biçimde paylaşın. Oyun sırasında hangi durumlarda araya girebileceğinizi veya hangi durumlarda müdahalede bulunacağınızı belirtin, grubun bunu kavramasını sağlayın. Örneğin, süre bitimini hatırlatmak, çoksesliliğe alan açmak için söz dengesini sağlamak gibi müdahaleleriniz olacaktır. Grubun bunu önceden bilmesi hem kendi sorumluluklarını hatırlamaları hem de sizin gerektiğinde rahat araya girmenizi sağlayacaktır.
- Görece daha uzun bir süredir taşıdığınız veya kimliğinizin parçası haline gelebilen rolleriniz ile moderatörlük arasında önemli bir ayrım olduğunu unutmayın. Mevcut rol ve kimliklerinizle mesafelenmeyi gerektirecek durumlar olabilir.

İlk bakışta bu iki bağlam arasında bir kesişim oluşması ihtimalinin düşük olduğunu düşünebilirsiniz. Ancak, önceden ilişkileriniz olan kişilerin bulunduğu gruplarda moderatörlük yaparken, kişiler ve söylemleri hakkında önceden bildikleriniz ve/veya kurulu güçlü bağlar veya mevcut önkabuller, sizi de içine çağırarak bir tartışma sırasında moderatör olarak gereken mesafelenmeyi sağlamanızı güçleştirebilir. Bu durumlarda, bu hali fark edin, farkında olmanın kendisi önemli bir adım oluşturmaktadır.

- Grubun enerjisini gözleyin. Birileri daha az konuşmaya veya sessizleşmeye mi başladı? Yahut gergin bir tartışma, huzursuzluk ve tetiklenme mi yaşandı? Bu zamanlarda mola ihtiyacı olacaktır. Bunların hiçbirisi olmamış olsa da grup anlaşmasında ara verme zamanı belirlenebilir.

BİRLİKTE TARTIŞMA VE KARAR ALMA

- Her ne kadar grup anlaşması ile herkesin sesini duymaya özen göstermekte ortaklaşılsa da canlı tartışmalar/heyecanlı durumlarda buna özen göstermek zorlaşabilir. Moderatör olarak oyun esnasında grubu gözleyin, konuşma imkanı bulamayanları fark edin ve konuşan kişiyi/ grubu dinlemeyenleri oyuna çekin.
- Oyunda tartışma süreleri belli ve bu süre içinde tartışmaların yürütülmesini sağlamak kimi zaman zorlayıcı olacaktır. Bir kişi birden fazla kere söz alıp konuşabilir veya uzun süre konuşarak diğer kişilerin konuşma süresinden alabilir. Bununla ilgili anlaşmayı oyun başlamadan yapın. Araya girmekte, grubu sözün eşit dağılımı için teşvik etmekte tereddüt etmeyin ve bunu herkes için yaparak tutarlı olun. Sizin net ve tutarlı davetiniz gruba da yansıtacaktır.
- Her bir Quiz sorusunun ardından cevabı veren grup QR kod aracılığıyla doğru cevabı kontrol eder. Moderatör bu noktada konuyla/soruyla ilişkili kaynak ve linkler olduğunu hatırlatır. Eğer vaktiniz varsa ve grup dinamiği elverişli ise linklere tıklayıp konuyla ilgili kaynaklara bakılmasını teşvik edin. Oyun bittikten sonra da ilgili linklere ve kaynak dokümanlara grubu yönlerebilir, bunları kapanış oturumuna veya tartışma yürütülebilecek diğer oturumlara birer tartışma konusu olarak dahil edebilirsiniz.
- Tartışma kartlarının hedefi grubun çerçevelenmiş bir konu hakkında fikirlerini paylaşması ve farklı fikirleri duymaya alan açmasıdır. Burada önemli olan doğru ve ortak bir noktaya ulaşmaktan ziyade konuşanı dinlemek ve fikirlerimizi olabildiğince açık paylaşmaktır. Gruplar tartışırken bu

ana odak kimi zaman kayabilir, kaybolabilir. Bu anlarda moderatör olarak grupta çoksesliliğin ve birbirini dinleyebilmenin önemini hatırlatın.

- Vaka & Eylem kartlarının amacı grupları birlikte eyleme geçirmek ve yaratıcı düşünme biçimlerini teşvik etmektir. Grup, kartta yer alan vakanın sunduğu koşullar çerçevesinde ortaya konulan eşitsizlik/hak ihlali ile mücadeleye yönelik eylemler önermelidir. Moderatör önerilerle ilgili “doğru” ya da “yanlış” ifadelerini kullanmadan ancak ortaya sorular bırakarak grubu hak temelli bir yerden tartışmaya çekebilir.
- Vaka & Eylem kartlarında fikir birliğine varmak her zaman mümkün olmayabilir, önemli olan tartışmaların birlikte eyleme geçebilmeye yönelik ilerlemesidir.
- Vaka & Eylem kartlarında, ortak karara/fikir birliğine varmanın çerçevesini çizebilirsiniz. Örneğin; grup herkesin fikrini paylaştığı ve hemfikir olduğu bir eylem önerisi sunabilir. Burada ortak karar açıktır. Başka bir örnek, grupta birkaç kişinin geliştirilen eylem önerisine dair endişesi ve soru işaretleri vardır ve var olan süre bu endişeleri tartışmak için kısıtlıdır. Yine de grup ortak bir karar olarak bu eylem önerisini sunabilir. Bu, kişilerin endişelerinin göz ardı edildiği anlamına gelmez. Bu endişeler not alınır, daha sonra tartışmak ve eylem önerisi geliştirmek üzere kullanılabilir. Burada önemli olan endişelerin duyulması ve eylem önerisinin hayata geçmesinde ciddi itirazların olmamasıdır.

ÇATIŞMA YÖNLENDİRME

- Çatışmalar, temelde fikirlerin, inançların veya ihtiyaçların karşı karşıya gelmesinden kaynaklanır. Çatışmaların yıkıcı ve yapıcı olması insanların onu zihinlerinde nasıl algıladığıyla ilgilidir⁽¹⁾. Oyunun, farklı fikirleri ve değerleri bir araya getirmesi ve oyunda farklı fikirlerin duyulması hedeflendiğinden çatışmaların olması çok doğaldır. Moderatör olarak sorumluluğunuz çatışmaların engellenmesi değil, yapıcı bir süreç içinde ilerlemesini sağlamaya çalışmaktır.
- Açık fikirli ve rahat olun, kelimeleriniz üzerine düşünün ve yargılayıcı ifadelerden kaçının. Gergin veya yoğun tartışma anlarında nasıl davranmanız gerektiği üzerine düşünmek isteyebilirsiniz. Bu durumlarda, kendiniz için de mola ihtiyacını dile getirebileceğinizi unutmayın.
- Çatışmalar esnasında moderatör olarak, grubun karşıt fikirleri tartışmaktan öteye geçip geçmediğini fark edin. Özellikle hararetli tartışmalarda gruba dikkat edin; yüksek ses tonu, göz devirme, gergin yüz ifadesi vb. durumları fark edin. Bu anların tekrarlanması durumlarında tartışmaya ara verin. Bu durumda oynayan gruba duygularını ve ihtiyaçlarını sorabilirsiniz. Konuyu tartışma zeminine çekecek yönergelerde bulunun. Örneğin, grup olarak tartışmanın zemini kaymış ve iki kişi arasında dönen bir tartışma oluşmuşsa araya girerek tartışma konusunu hatırlatın ve gruptaki diğer bireylere söz alanı açın.
- Tartışmanın kişilikler değil fikirler temelinde olmasını teşvik edebilir, gerekli anlarda bunu hatırlatabilirsiniz.

⁽¹⁾ Burada çatışma ve şiddet kavramlarının sıklıkla karıştırıldığının altını çizmek önemlidir. Çatışmaların bir sonucu olarak şiddet ortaya çıkabilir ancak bu iki kavramı birbirinin yerine kullanmak hatalı olacaktır. Bu cümlede şiddetten bahsetmiyoruz, çatışmadan bahsediyoruz.

• Siz de, Değişim İçin Oyna Kutu Oyunu'nun moderatörü olarak, oyun sırasında yaşadığınız deneyimlerinizden çıkardığınız notları veya moderatörlüğe dair tartışmaya açmak istediğiniz konuları buraya ekleyebilirsiniz.